

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет романо-германської філології
Кафедра зарубіжної літератури
Силабус курсу
ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(Зарубіжна література XIX ст.: Романтизм)

Рівень вищої освіти:	Перший (бакалаврський)
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	035 Філологія
Спеціалізація:	035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Освітньо-професійна програма:	Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Обсяг:	3 кредити ЄКТС, 90 годин, з яких: лекції – 22 години, семінарські заняття – 14 годин, самостійна робота – 54 години
Семестр, рік навчання:	4 семестр 2-й рік навчання
Дні, час, місце:	За розкладом
Викладач (-і)	Валентина Михайлівна РОМАНЕЦЬ , кандидат педагогічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури
E-mail	romanecvalentina11@gmail.com
Робоче місце:	бульвар Французький, 24/26, кафедра зарубіжної літератури (ауд. 108)
Консультації	Онлайн-консультації за графіком, посилання https://us05web.zoom.us/j/5025870170?pwd=Wk5pOEVSWUdFb3F0TC9sNklEZEkrQT09 .

КОМУНІКАЦІЯ

Онлайн-лекції проводяться в zoom-конференції за посиланням
<https://us05web.zoom.us/j/5025870170?pwd=Wk5pOEVSWUdFb3F0TC9sNklEZEkrQT09>

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни: творчий доробок найвизначніших авторів Західної Європи та Сполучених Штатів доби романтизму.

Постреквізити курсу: Історія зарубіжної літератури 3-4 курси навчання. Курсова робота з зарубіжної літератури. Атестаційний екзамен з французької мови та зарубіжної літератури.

Мета – формування навичок дослідження основних закономірностей літературного процесу початку XIX ст. (дoba романтизму), ознайомлення з творами запропонованих авторів, вміння сприймати та коментувати прочитані тексти, вживаючи провідні категорії літературного аналізу художніх творів.

Завдання: аналіз запропонованих для читання художніх текстів, з'ясування специфічних принципів аналізу західноєвропейської та американської літератури XIX ст. (дoba романтизму), виокремлення рис національного сприйняття основних принципів

відтворення дійсності.

Очікувані результати: у результаті вивчення програмної дисципліни студент повинен **знати**: основні періоди розвитку літератури доби романтизму; основи та закономірності романтичної естетики; загальні принципи аналізу західноєвропейської та американської літератури доби романтизму; **вміти**: аналізувати вказані у списку джерела з фахової та додаткової літератури, з електронних баз, аналізувати і інтерпретувати їх, впорядковувати, класифікувати і систематизувати; опрацьовувати запропоновані для читання художні тексти; досліджувати закономірності літературного процесу в контексті багатонаціональної специфіки художніх творів; розкривати у творах письменників-романтиків типові елементи художнього методу та індивідуальні особливості творчості, пов'язані з проблемами національного становлення.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (22 год. очна форма навчання), семінарських занять (14 год.), організації самостійної роботи студентів (54 год.).

Методи навчання

Словесні: лекції, розповідь, пояснення, бесіда.

Наочні: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації), демонстрація, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: самостійна підготовка до семінарського заняття та завдання для СР.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

ЛІТЕРАТУРА ДОБИ РОМАНТИЗМУ XIX СТ.

ПРОТОРОМАНТИЗМ. НІМЕЦЬКИЙ, АНГЛІЙСЬКИЙ РОМАНТИЗМ.

Тема 1. Романтизм. Шляхи становлення. Естетико-філософська основа.

Романтизм як особливий тип свідомості, цілісна художня система, літературний напрям в європейській та американській літературі кінця XVIII – першої половини XIX ст. Філософська основа романтизму. Поняття романтичної правди в мистецтві. Широкий спектр ідейно-художніх тенденцій (течій) в романтизмі. Романтична іронія як характерна форма протиставлення ідеалу дійсності. Романтичний характер. Вимагання історизму і народності – основа романтичної теорії романтизму. Романтична поетика.

Тема 2. Перший період німецького романтизму – Ієнська школа романтиків.
Другий період – «Гейдельберзька школа» романтиків.

Шляхи становлення німецького романтизму. Романтизм в теорії і на практиці в Німеччині. «Ієнська школа» романтиків. Універсалістський філософський характер теорії ієнських романтиків, її відбиття у творчості Тіка, Новаліса, Вакенродера. Особливості поетики.

«Гейдельберзька школа» романтиків (Арнім, Брентано, брати Гримм, Ейхендорф) – шлях до конкретно-історичних основ і народних витоків мистецтва. Оформлення принципів першого наукового напряму у фольклористиці і літературознавстві – «міфологічної школи». Вплив раннього німецького романтизму на формування західноєвропейського та східноєвропейського романтизму. Основна тематика та проблематика, ідейна спрямованість романтичних творів. Романтична типізація. Тип героя.

Тема 3. Третій період німецького романтизму – «Гофманіанська школа».

Третій період німецького романтизму – «гофманіанський» романтизм. Життєвий і творчий шлях Е. Т. А. Гофмана. Шляхи творчого становлення. Інтерес до соціально-філософських і соціально-психологічних аспектів суспільного життя і людини. Періодизація творчості майстра.

«Гофманіанська течія» в романтизмі як відтворення життя в гротеско-фантастичній формі. Особливості гофманського романтичного уявлення про світ. Новелла – провідна

жанрова форма в творчості Гофмана. Інші жанри. Проблематика та поетика новели «Золотий горщик», повісті «Крихітка Цахес», роману «Нотатки Кота Мурра». Художнє новаторство – «подвійність» та «двоєсвіт» як всесвітне значущі літературні художні засоби.

Тема 4. Англійський Проторомантизм – англійський «готичний» роман. Ранній англійський романтизм.

Англійський «Проторомантизм» як своєрідне літературне явище кінця XVIII ст. Романи А. Радкліф, Г. Уолпола та Ч. Метьюріна. Жанрова та художня своєрідність «готичного» роману. Риси «чорного» роману. Ранні англійські поети-романтики – І. Макферсон, Д. Макдональд, Т. Чаттертон, Р. Бернс, «готичний роман».

Формування романтизму в Англії – У. Блейк, поети «озерної школи» – Вордsworth, Колрідж, Сауті. Передмова Вордсворт до збірки «Ліричні балади» (1800 р.) як маніфест англійського романтизму. Пасивно-спогляdalnyj характер творчості поетів-лейкістів. Естетизація патріархального минулого Англії, християнських ідеалів. Теми, образи, художня майстерність.

Тема 5. «Байронічна» поема та «байронічний» герой в творчості Дж. Г. Байрона.

Життєвий і творчий шлях Дж. Г. Байрона. Естетика класицизму, просвітницькі ідеали в ранніх творах. Перша романтична поема «Паломництво Чайльд Гарольда». Герой – мрійник, суспільний вигнанець – індивідуаліст. Першоджерела теми духовних шукань молодої людини в літературі романтизму. Громадський пафос поеми. Тема геройчної боротьби народів Європи проти тиранії, політична тема. Зв'язок сюжетного руху (мандри героя) з розвитком почуттів і поглядів героя та автора. Жанрова форма. Функція ліричних відступів, їх тематика. Поняття «Світова скорбота» Байрона. Особливості поетики.

Зрілий період творчості Байрона. Бунтівний характер «Східних поем», «Єврейських мелодій». Проблема зіткнення особистості із несправедливим суспільством. Поняття «східний орієнталізм». Байрон у вигнанні. Тема «світової скорботи» самотньої особистості у філософсько-символічній поемі «Манфред». Інтерпретація біблійного сюжету в містерії «Каїн». Сатиричні поеми Байрона і початок формування реалістичних тенденцій. Проблема творчої еволюції Байрона. Тема соціально-візвольного руху в творчості Байрона.

Змістовий модуль 2

ПІЗНІЙ АНГЛІЙСЬКИЙ РОМАНТИЗМ.

ФРАНЦУЗЬКИЙ РОМАНТИЗМ. АМЕРИКАНСЬКИЙ РОМАНТИЗМ.

Тема 6. Творчість П. Б. Шеллі.

Життєвий і творчий шлях П. Б. Шеллі. Морально-етичні погляди. Шеллі-атеїст. Ідеї соціального утопізму. Суспільно-політична діяльність. Геройчна тема боротьби народів у філософсько-символічній формі в поемі «Визволений Прометей». Образна символіка. Проблема ідеального героя. Суспільство майбутнього. Трагізм індивідуалістичного бунту та його критика в трагедії «Ченчі». Шекспіризація сюжету. Різноманітність проблематики віршів Шеллі, особливості поетики. Політичний зміст сатиричної поеми Шеллі «Маскарад Аналхії». Полеміка з Байроном у поемі «Юліан і Маддало». Естетичні погляди Шеллі в трактаті «Захист поезії». Концепція особистості романтичного героя в творчості Байрона і Шеллі.

Значення творчості Байрона та Шеллі для світової літератури. Творча спадщина. Антиклерикальна, антитиранична, антиколоніальна спрямованість творів.

Тема 7. Жанр «історичного» роману в творчості В. Скотта.

Розвиток історичного роману в епоху романтизму. Творчий шлях основоположника історичного роману В. Скотта. Феодально-патріархальна Шотландія в умовах капіталістичної Англії. Скотт – вчений-фольклорист. Рання поетична творчість. Поєднання історичних фактів з вигадкою, фантастикою. Творча спадщина Скотта – історичного романіста. Романні цикли. Романи Скотта особлива форма зв'язку з

сучасністю. Проникнення в дух історичного часу. Осмислення закономірностей історичного процесу. Народний інтерес – основа історичного конфлікту. Поняття «історична людина» за Скоттом. Поняття «антикварний», «костюмний» роман. Протиріччя Скотта, обумовлені характером його світосприйняття і політичними поглядами. Об'єктивне і суб'єктивне в романах Скотта. Романтичні і реалістичні тенденції. Роздуми Скотта про історичний роман. В. Г. Белінський про Скотта. Вітчизняне літературознавство про жанр історичного роману.

Тема 8. Шляхи становлення французького романтизму.

Розвиток романтизму у Франції. Періодизація французького романтизму. Етапи романтичного руху. Складність суспільно-політичного життя і ідеологічної атмосфери у першій третині XIX ст. Творчість ранніх романтиків – *м-м де Стель*. Бунтівний характер її романтичного ідеалу. Проблематика та поетика романів «Дельфіна» та «Корінна». Творчість Р. Шатобріана, Проповідь пізнання божественної істини як шляху до вдосконалення людини в трактатах «Досвід про революцію», «Гений християнства». Естетизація ідеалу християнства в повістях «Атала» і «Рене». Крайній суб'єктивізм ідеалу прекрасного. Пристрасність характеру героїв. Створення образу «зайвої людини» з «хворобою віку» в романі «Рене». Психологізм образів. Художня майстерність.

Тема 9. Творчість В. Гюго в контексті раннього романтизму.

Життєвий і творчий шлях Гюго-романтика. Романтична спадщина. Гюго як особистість. Світогляд. Ідейна і творча еволюція. Початок поетичної і драматургічної діяльності. Боротьба з класицистською естетикою за створення нової романтичної драми і театру. Розуміння великих агітаційних можливостей театрального мистецтва. Передмова до драми «Кромвель» – маніфест романтичного мистецтва. Внесок Гюго у розвиток історичної драми. Основні положення програмного документу Гюго у боротьбі з класицистичною нормативністю в мистецтві. Гюго – драматург. Мелодраматизм сценічного положення у поєданні з високим трагізмом. Бунтівний характер героїв. Гюго – історичний романіст. «Собор Паризької богоматері» як історичний роман. Романтична символіка. Жанрова та художня своєрідність.

Тема 10. Шляхи становлення американського романтизму. Перший період.

Формування романтизму в американській літературі. Творчий та життєвий шлях В. Ірвінга. Перший американський письменник-новеліст. Фольклорні риси в новелістиці В. Ірвінга. Гумор та іронія. Оптимістична спрямованість творів.

Ф. Купер. Різноманітність жанрових форм роману. Історичний, побутовий, морський, пригодницький роман в творчості письменника. Роман-утопія в творчості Купера. Патетика героїчного діяння і риси характеру героїв в історичному романі «Шпигун». Індіанська пенталогія романів Ф. Купера (Наті Бампо). Романтизація людини епохи пionерства. Морально-етичне розв'язання основного конфлікту.

Тема 11. Другий період американського романтизму. Творчість Е. А. По та Г. Мелвілла.

Е. А. По. Творча спадщина: поезія, новела, літературно-критичні статті. Естетичний характер критики моральних основ і практики буржуазного суспільства. Несумісність духовної натури Е. По з розважливістю сучасного світу. Гротеско-фантастична форма відображення негативних явищ. По – поет. По і науковий прогрес. Своєрідне поєдання фантазій, уявлення, логіки факту. Жанрова різноманітність новелістики Е. По. Особливості фантастики «гротесків та арабесків», «чорних» новел, поетики психологічних та інтелектуальних новел. Новаторство По в жанрі детективу та наукової фантастики. Поєдання романтичної естетики з раціоналізмом у теорії мистецтва. По – створювач національної теорії мистецтва, фундатор літературної критики СІЛА.

Шляхи творчого становлення Г. Мелвілла. Роман «Мобі Дік» як взірець романтичної прози. Символіка образів. Ідейна спрямованість. Гуманістична спрямованість творчості.

Перелік рекомендованої літератури

Основна

1. Бандровська О. Т., Сенчук І. А., Яремчук В. В. Англійська література XIX століття. Львів, 2019. 198 с.
2. Вишницька Ю. В., Тверітінова Т. І. Історія зарубіжної літератури межі XIX-XX століть: навчальний посібник. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2013. 192 с.
3. Володарська М. Концепт дитини в літературі романтизму США : специфіка наукової рецепції. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2019. № 39. С. 72-78.
4. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури XIX ст. 3-е видання. Центр учебової літератури, 2019. 400 с.
5. Ідейно-художній рух романтизму у Західній Європі. 2011. URL: <https://studfile.net/preview/2265545/page:13/>
6. Історія зарубіжної літератури (кінець ХУІІІ – 70-ті роки XIX століття). Навчальний посібник | Укладач Г. В. Осіпчук. Умань. 2021. 187 с.
7. Малютіна Н. Теоретико-методологічні аспекти родо-жанрової динаміки в працях українських та зарубіжних літературознавців. *Проблеми родо-жанрової динаміки української літератури*. Київ : Освіта України, 2011. С. 5-25.
8. Сінченко О. Комунікативні стратегії в теорії літератури: автор, текст, читач : навчальний посібник. Київ : Логос, 2015. 170 с.
9. Художня система романтизму в літературі країн Західної Європи і Америки. 2012. URL : <http://um.co.ua/8/8-12/8-127397.html>

Додаткова

1. Афоніна О. С. Коди культури і подвійне кодування в мистецтві : Монографія. Київ : НАККМ, 2017. 314 с.
2. Воронова З. Ю. Конспект лекцій з дисципліни «Історія зарубіжної літератури» для здобувачів вищої освіти спеціальності 035 «Філологія» денної та заочної форми навчання. Част. 2. Затверджено: редакційно-видавничою секцією науково-методичної ради ДДТУ 25.05.2017 р., протокол № 5. Кам'янське, 2017. 73 с.

Художня література

Ж. де Стель. Корінна (за хрестоматією).

Р. Шатобріан. Атала. Рене (за хрестоматією).

A. де Віньї. Сен-Мар.

Б. Констан. Адольф*.

A. де Мюссе. Сповідь сина віку*.

B. Гюго. Передмова до драми «Кромвель» (за хрестоматією). Собор Паризької Богоматері. Маріон Делорм. Король бавиться (1 драма за вибором).

У. Вордsworth; *C. T. Колрідж; P. Сауті.* Лірика (за хрестоматією).

Дж. Байрон. Паломництво Чайльд Гарольда. Корсар. Дон Жуан (твір за вибором).

Манфред*. Лірика (за хрестоматією).

П. Б. Шеллі. Прометей звільнений. Ченчі*.

В. Скотт. Айвенго*.

Ф. Купер. Шпигун. Останній з могікан (твір за вибором).

Е. По. Ворон. Новели (2-3 твори за вибором).

Г. Мелвілл. Мобі Дік*.

Ф. Шлегель. Фрагменти; *Л. Тік.* Білокурий Екберт; *Новаліс.* Генріх фон Офтердінген (за хрестоматією).

Брати Грімм; A. Арнім; K. Брентано. Казки (автор і твори за вибором).

E.-T.-A. Гофман. Золотий горщик. Малюк Цахес (твір за вибором).

Г. Гейне. Книга пісень (за хрестоматією). Германія (Зимова казка).

* – додатково

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека імені В. І. Вернадського : <http://www.nbuvgov.ua/>
2. Бібліотека імені Максимовича КНУ імені Т. Шевченка :
<http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
3. Бібліотека імені Д. І. Чижевського : <http://library.kr.ua/>
4. Електронна бібліотека дисертацій : <https://www.dissercat.com>
5. Електронна бібліотека «УКРАЇНКА» : <http://irbis-nbuvgov.ua>
6. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова :
 - загальний електронний каталог НБ ОНУ : <http://lib.onu.edu.ua/elektronnyj-katalog/>
 - електронна бібліотека підручників : <http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka-uchebnikov/>
 - навчальні та методичні матеріали : <http://lib.onu.edu.ua/rgf>

ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль							Періодичний контроль (тестування)	Підсумковий контроль (іспит)	Загальна оцінка
Змістовний модуль № 1			Змістовний модуль № 2						
C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7			
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Поточний контроль передбачає оцінювання за 7 семінарів. Періодичний контроль проводиться у вигляді бланкового тестування за Т1-11. Усі види контролю (включаючи іспит) оцінюються в межах 100 б. кожна. Загальна оцінка – це середнє арифметична усіх видів контролю.

Самостійна робота студентів

В якості самостійної роботи здобувачам вищої освіти пропонується аналіз теоретичного матеріалу з певної теми, що вивчається. Перевірка теоретичних знань, рівень засвоєння теоретичного матеріалу з теми перевіряється в ході проведення усних опитувань під час семінарських занять. У разі відсутності здобувачів освіти на занятті, вони мають підготувати стислий конспект з тем, що вивчаються. На вимогу викладача здобувач освіти має показати конспект з тем семінарських та бути готовим відповісти на теоретичні питання з цієї ж теми. Для кращого засвоєння навчального матеріалу здобувачам вищої освіти пропонується виконання додаткових практичних та теоретичних завдань.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: студенти самостійно обирають теми для доповідей та їх презентацій, які мають відбутися на семінарських заняттях за розкладом. Переносити або відкладати доповідь забороняється.

Політика щодо академічної добросердності: регламентується Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців університету ОНУ імені І. І. Мечникова : http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/acad_council/polozhennya-antiplagiat-22-02-2018.pdf. Тож всі доповіді мають бути підготовлені самостійно на основі щонайменше п'яти різних теоретичних джерел.

Політика щодо відвідування та запізнень: семінарські заняття необхідно обов'язково відвідувати. У разі неможливості повідомити старосту заздалегідь. Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozhennya/poloz-org-osvit-process_2022.pdf